

**Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017**

Podczas wykonywania prac plastycznych nauczyciel:

- podpowiada temat pracy plastycznej, często podchodzi do ucznia, ukierunkowuje w działaniu
- liberalnie oceniania wytwory artystyczne ucznia
- w ocenianiu zwraca większą uwagę na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy.

Pozostałe wymagania:

Treści nauczania	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Z pomocą nauczyciela uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:
	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie niektórych z omówionych na lekcji terminów plastycznych - wskazuje podstawowe narzędzia pracy plastyka i wykorzystuje je w minimalnym stopniu w swoich działaniach - podejmuje próby zastosowania elementów teorii w ćwiczeniach praktycznych - wykonuje zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności - utrzymuje w porządku swój warsztat pracy - stara się przestrzegać zasad BHP podczas działań na lekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie niektórych z omówionych na lekcji terminów plastycznych - wskazuje podstawowe narzędzia pracy plastyka i wykorzystuje je w minimalnym stopniu w swoich działaniach - podejmuje próby zastosowania elementów teorii w ćwiczeniach praktycznych - wykonuje zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności - utrzymuje w porządku swój warsztat pracy - stara się przestrzegać zasad BHP podczas działań na lekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzi zeszyt przedmiotowy - uczestniczy w dyskusjach o prezentowanych obiektach po zachęcie ze strony nauczyciela - stosuje się do zasad organizacji pracy - przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia - aktywnie pracuje w grupie - przestrzega zasad BHP podczas działań plastycznych - tłumaczy znaczenie omówionych na lekcji terminów plastycznych - opisuje elementy dzieła plastycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzi systematycznie zeszyt przedmiotowy - zachowuje koncentrację podczas lekcji - uczestniczy aktywnie w dyskusjach na temat prezentowanych obiektów - organizuje poprawnie swoje miejsce pracy oraz przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia - efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą - utrzymuje w porządku swój warsztat pracy - przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami
ABC sztuki. Sztuka współczesna				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>sztuka oficjalna, popularna, ludowa, naiwna, etnografia, etnologia, skansen, pieta, świątek, abstrakcja, sztuki wizualne, etnodesign</i> - specyfika sztuki współczesnej i status współczesnych artystów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykładowe formy dzieł sztuki współczesnej - wskazuje różnice między sztuką oficjalną a ludową - wyjaśnia, kogo możemy nazwać twórcą ludowym - wykonuje w wybranej technice 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykładowe formy dzieł sztuki współczesnej - wskazuje różnice między sztuką oficjalną a ludową - wyjaśnia, kogo możemy nazwać twórcą ludowym 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sztukę współczesną - wymienia przykładowe formy dzieł sztuki współczesnej - wskazuje różnice między sztuką profesjonalną, popularną a ludową - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, co odróżnia sztukę współczesną od tradycyjnej - wyjaśnia, na czym polega rola artysty w kulturze współczesnej - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką oficjalną i twórczością ludową,

Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017

<ul style="list-style-type: none"> - różnorodność form najnowszych dzieł sztuki: obiekt, przedmiot codziennego użytku, pomysł - terminy: <i>fowizm, kubizm, futuryzm, ekspresjonizm, formizm</i> - cechy charakterystyczne, najważniejsze informacje - analiza przykładowych dzieł poznanych nurtów - działanie plastyczne – ekspresja przez sztukę 	<ul style="list-style-type: none"> - plastycznej pracę inspirowaną sztuką oficjalną i twórczością ludową - wymienia cechy wytworów sztuki poznanych nurtów - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością artystów z początku XX w 		<ul style="list-style-type: none"> - oficjalną i twórczością ludową - wyjaśnia najważniejsze terminy związane z poznanymi nurtami - wymienia cechy wytworów sztuki poznanych nurtów - podaje przykłady twórców i dzieł sztuki poszczególnych kierunków - opisuje wybrane dzieło poznanych nurtów - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością artystów z początku XX w 	<ul style="list-style-type: none"> - podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania - wyjaśnia terminy związane z poznanymi nurtami - rozpoznaje typowe cechy wytworów sztuki poszczególnych nurtów - wymienia przykłady wytworów sztuki z początku XX w. - opisuje wybrane dzieło jednego z nurtów, uwzględniając tematykę i środki wyrazu - wykonuje w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością artystów poznanych nurtów, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania
Fotografia				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>fotomontaż, fotokolaż, fotogram, fotografia analogowa i cyfrowa, fotografik, fotografia artystyczna i użytkowa, kadr, światłocień, mocne punkty w fotografii, decydujący moment</i> - fotografia jako dziedzina sztuk wizualnych - znaczenie fotografii i jej zastosowania - rodzaje i tematy fotografii - środki wyrazu fotografii - zasady kompozycji fotografii - analiza przykładowego dzieła fotograficznego - działania plastyczne, wykonanie fotografii - terminy: <i>dadaizm, surrealizm,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe terminy związane z fotografią - wymienia zastosowania fotografii - podaje tematy fotografii - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością dadaistów i surrealistów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe terminy związane z fotografią - wymienia zastosowania fotografii - podaje tematy fotografii 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia podstawowe terminy związane z fotografią - wylicza rodzaje i tematy fotografii - wymienia środki wyrazu typowe dla fotografii i wskazuje ich zastosowanie na wybranym przykładzie - wykonuje fotografię - sytuuje dadaizm i surrealizm w czasie - wyjaśnia najważniejsze terminy związane z nurtami dadaizmu i surrealizmu - wymienia cechy dzieł dadaistów i surrealistów - podaje przykłady twórców i dzieł sztuki poszczególnych kierunków - opisuje wybrane dzieło dadaizmu lub surrealizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia terminy typowe dla fotografii - charakteryzuje fotografię jako dziedzinę sztuk wizualnych - omawia rodzaje fotografii i wskazuje różnice między nimi - wyjaśnia, kim jest fotografik - opisuje dzieło fotograficzne samodzielnie wybrane podając tematykę, charakterystyczne środki wyrazu - tworzy fotografię, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania - wyjaśnia terminy związane z nurtami dadaizmu i surrealizmu, - rozpoznaje typowe cechy wytworów sztuki poszczególnych nurtów - opisuje wybrane dzieło jednego z

Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017

<p><i>przedmiot gotowy (ready made), przedmiot znaleziony</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ramy czasowe dadaizmu i surrealizmu - malarstwo, nowe formy dzieł – cechy charakterystyczne, najważniejsze informacje - sztuka surrealizmu w muzeach - analiza przykładowych dzieł dadaizmu i surrealizmu - działanie plastyczne – ekspresja przez sztukę 			<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością dadaistów i surrealistów 	<p>nurtów, uwzględniając tematykę i środki wyrazu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonuje w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością dadaistów lub surrealistów, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania
Film				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>fabuła, kadr, ujęcie, scena, montaż, sekwencje</i> - film jako dziedzina sztuk audiowizualnych (ruchome i udźwiękowione obrazy) - znaczenie filmu i jego zastosowania - typy filmów i gatunki filmowe - środki wyrazu w filmie - typy planów filmowych - działanie plastyczne – ekspresja przez sztukę 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe terminy związane z filmem - wymienia zastosowania filmu - wyjaśnia, co to jest plan filmowy - tworzy wypowiedź wizualną w wybranej technice plastycznej lub nagrywa krótki film 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe terminy związane z filmem - wymienia zastosowania filmu - wyjaśnia, co to jest plan filmowy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia podstawowe terminy związane z filmem - wymienia środki wyrazu typowe dla filmu - tworzy wypowiedź wizualną w wybranej technice plastycznej lub nagrywa krótki film 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy typowe dla filmu - charakteryzuje film jako dziedzinę sztuk audiowizualnych - wskazuje zastosowanie środków wyrazu filmu na wybranym przykładzie omówionym na lekcji lub w podręczniku - wskazuje na przykładach typy planów filmowych - tworzy wypowiedź wizualną lub nagrywa krótki film, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania
Asamblaż i instalacja				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>asamblaż, instalacja, junk art, site specific, sztuka otoczenia (environment), wideoinstalacja</i> - dzieło sztuki a sposób ekspozycji i aranżacja przestrzeni - odmiany oraz środki wyrazu asamblażu i instalacji - analiza przykładowych asamblażu i 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady nietypowych materiałów wykorzystywanych w sztuce najnowszej - wykonuje pracę przestrzenną w wybranej technice plastycznej - wyjaśnia, czym są pop-art, minimalizm, land art - wykonuje w wybranej technice 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady nietypowych materiałów wykorzystywanych w sztuce najnowszej - wykonuje pracę przestrzenną w wybranej technice plastycznej - wyjaśnia, czym są pop-art, minimalizm, land art 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są asamblaż, instalacja, wideoinstalacja - opisuje wybrany asamblaż lub wskazaną instalację - wyjaśnia, czym są pop-art, postmodernizm, konceptualizm, minimalizm, land art - wymienia cechy dzieł pop-artu, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób artyści nadają nowe znaczenie przedmiotom codziennego użytku - wykonuje pracę przestrzenną we wskazanej technice, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania - omawia sposoby aranżowania

**Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017**

<p>instalacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania plastyczne – ekspresja przez sztukę - terminy: <i>pop-art, postmodernizm, konceptualizm, minimalizm, land art</i> - pomysł jako sztuka, natura jako tworzywo sztuki - nowe formy i tworzywa dzieł – cechy charakterystyczne, najważniejsze informacje - dzieła sztuki omawianych nurtów w muzeach - analiza przykładowych dzieł poznanych nurtów - działanie plastyczne – ekspresja przez sztukę 	<p>plastycznej pracę inspirowaną twórczością artystów pop-artu, postmodernizmu, konceptualizmu, minimalizmu lub land artu</p>		<p>postmodernizmu, konceptualizmu, minimalizmu i land artu</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady twórców i dzieł - opisuje wybrane dzieło jednego z nurtów - wykonuje w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną twórczością artystów pop-artu, postmodernizmu, konceptualizmu, minimalizmu lub land artu 	<p>przestrzeni na potrzeby działań artystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje wybrane dzieło poznanych nurtów, uwzględniając tematykę i środki wyrazu - omawia przykłady technik i strategii artystycznych typowych dla pop-artu, postmodernizmu, konceptualizmu, minimalizmu, land artu - wykonuje w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną pop-artem, postmodernizmem, konceptualizmem, minimalizmem, land artem, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania
Happening i performance				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>happening, performance</i> - dzieło sztuki jako proces i wydarzenie - rola odbiorcy jako współtwórcy sztuki - analiza przykładowego happeningu lub performance'u - tworzenie wypowiedzi wizualnej, działania kreatywne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są happening i performance - podaje przykłady działań możliwych do zrealizowania w ramach happeningu i performance'u - bierze udział w działaniach z zakresu happeningu i performance'u 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady działań możliwych do zrealizowania w ramach happeningu i performance'u - bierze udział w działaniach z zakresu happeningu i performance'u 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są happening i performance - omawia nowe role artysty i odbiorcy w happeningu i performansie 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia różnice między happeningiem, performance'em a teatrem - współorganizuje działania z zakresu happeningu i performance'u
Nowe media w sztuce				
<ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>nowe media, sztuka nowych mediów, multimedia, net art</i> - nowe formy i tworzywa dzieł – cechy charakterystyczne, najważniejsze informacje - tematyka, narzędzia i środki wyrazu sztuki nowych mediów - analiza przykładowych realizacji z 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są nowe media - wymienia tematykę i narzędzia typowe dla sztuki nowych mediów - tworzy wypowiedź wizualną, wykorzystując techniki cyfrowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są nowe media - wymienia tematykę i narzędzia typowe dla sztuki nowych mediów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia środki wyrazu typowe dla sztuki nowych mediów - opisuje wybraną realizację artystyczną z zakresu nowych mediów - tworzy wypowiedź wizualną, wykorzystując techniki cyfrowe 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, czym są multimedia, net art - tworzy wypowiedź wizualną z wykorzystaniem technik cyfrowych, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania

**Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017**

zakresu nowych mediów - tworzenie wypowiedzi z wykorzystaniem nowych mediów				
Analiza dzieł sztuki				
- elementy analizy dzieła sztuki: technika wykonania i materiał, faktura, kształty, proporcje i skala, barwa, kompozycja, perspektywa, światłocień, plama barwna, linia - porównanie poszczególnych środków wyrazu na wybranych przykładach - opis dzieła sztuki na wybranych przykładach - działania plastyczne – ekspresja przez sztukę	- wymienia środki wyrazu typowe dla sztuk wizualnych - przyporządkowuje techniki i materiały do dziedzin sztuki - wykonuje pracę w wybranej technice plastycznej	- wymienia środki wyrazu typowe dla sztuk wizualnych - przyporządkowuje techniki i materiały do dziedzin sztuki	- opisuje wskazane dzieło omówione na lekcji lub w podręczniku - wymienia i stosuje podstawowe elementy analizy dzieła sztuki - wykonuje pracę w wybranej technice plastycznej	- wskazuje środki wyrazu typowe dla poszczególnych dziedzin sztuki na wybranych przykładach - opisuje wybrane samodzielnie dzieło sztuk wizualnych podając technikę, charakterystyczne materiały i środki wyrazu - wykonuje pracę we wskazanej technice plastycznej, podejmując próbę samodzielnej interpretacji zadania
Tworzenie z natury				
- terminy: <i>szkic, portret, martwa natura, pejzaż, plener, camera obscura, trompe-l'oeil, vanitas</i> - relacja sztuki i rzeczywistości - natura i rzeczywistość jako inspiracja dla artystów - typy rejestracji natury: obserwacja, szkic, odwzorowanie, przetworzenie - rola i cel odwzorowania rzeczywistości w sztuce - martwa natura - pejzaż - portret i autoportret - analiza przykładowych dzieł - działania plastyczne – ekspresja przez sztukę	- wymienia tematy prac plastycznych - wykonuje prace plastyczne zgodne z podanym tematem – stosuje wskazaną technikę	- wymienia tematy prac plastycznych	- wymienia sposoby ujmowania rzeczywistości w sztuce - tłumaczy, dlaczego artyści inspirowali się naturą - wykonuje prace plastyczne zgodne z podanym tematem – stosuje wskazaną technikę	- wskazuje różnice między szkicem a dziełem skończonym - wymienia cele ukazywania rzeczywistości w dziełach sztuki - wykonuje prace zgodne z podanym tematem - wybiera technikę odpowiednią dla najlepszego wyrażenia tematu pracy
Projekt artystyczno-edukacyjny				
- założenia metody projektu	- wykonuje zadania przydzielone mu	- wykonuje zadania przydzielone mu	- uczestniczy w planowaniu działań	-- przedstawia swoje pomysły na

**Dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej
Orzeczenie nr 3445.208.2017**

<ul style="list-style-type: none"> - etapy pracy nad projektem – faza przygotowawcza - formy i strategie działań: teatr plastyczny, happening, warsztaty - faza realizacyjna - role i zadania uczestników projektu - konsultacje - faza podsumowująca - omówienie działań przeprowadzonych w ramach projektu artystyczno-edukacyjnego - ocena projektu 	w ramach projektu	w ramach projektu	<ul style="list-style-type: none"> - bierze udział w opracowaniu formuły projektu - pracując w zespole przygotowuje projekt artystyczno-edukacyjny - ocenia pracę własną oraz grupy 	przeprowadzenie projektu artystyczno-edukacyjnego - podczas realizacji projektu wykazuje się wiedzą zdobytą na lekcjach -- aktywnie uczestniczy w zorganizowaniu wydarzenia będącego zwieńczeniem projektu ocenia efekty przeprowadzonego działania
---	-------------------	-------------------	--	--

Wymagania wykraczające (ocena celująca)

Uczeń:

- bierze udział w konkursach plastycznych przeprowadzanych na terenie szkoły lub poza nią
- prowadzi zeszyt przedmiotowy systematycznie i estetycznie
- jest aktywny podczas lekcji, z zaangażowaniem dyskutuje o prezentowanych obiektach
- dyskutuje na temat roli sztuki w życiu człowieka
- posługuje się w swoich wypowiedziach podstawowymi terminami z poszczególnych dziedzin sztuki,
- potrafi właściwie wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną we własnej twórczości
- utrzymuje w porządku swój warsztat pracy zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu
- przygotowuje się systematycznie do zajęć
- wykazuje szczególne zainteresowanie sztukami plastycznymi
- kolekcjonuje reprodukcje dzieł plastycznych i książki o sztuce
- orientuje się w wydarzeniach plastycznych odbywających się w kraju i na świecie (wystawy, konkursy, biennale)
- uczęszcza do galerii, muzeów itp.
- wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną w pozalekcyjnych działaniach plastycznych (np. należy do szkolnego koła zainteresowań)
- aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły (gazetki szkolne, dekoracje okolicznościowe) i regionu
- zdobywa nagrody na konkursach plastycznych
- przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami